HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מי קוראין לא הוה בידיה אתא ושייליה לרבי יצחק נפחא א"ל [א]אחריהן קוראין ת"ח הממונין פרנסים על הצבור ואחריהן ת"ח הראויין למנותם פרנסים על הציבור ואחריהן בני ת"ח שאבותיהן ממונים פרנסים על הצבור ואחריהן ראשי כנסיות וכל אדם שלחו ליה בני גליל לר' חלבו מהו לקרות בחומשים בבהכ"נ בציבור לא הוה בידיה אתא שייליה לר' יצחק נפחא לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא ופשטוה מהא דא"ר שמואל בר נחמני א"ר [א)]יוחנן ° ס"ת שחסר יריעה אחת אין קורין בו ולא היא התם מחסר במילתיה הכא לא מחסר במילתיה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו [ב]אין קוראין בחומשין בבית הכנסת ° משום כבוד צבור (א) ורבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו האי ספר אפטרתא אסור למקרי ביה בשבת מאי טעמא דלא ניתן ליכתב מר בר רב אשי אמר לטלטולי נמי אסור מ"ט דהא לא חזי למיקרי ביה ולא היא שרי לטלטולי ושרי למיקרי ביה [ב)]דר' יוחנן ור"ש בן לקיש מעייני בספרא דאגדתא בשבתא והא לא ניתן ליכתב אלא [ג)]כיון דלא אפשר [1]עת לעשות לה' הפרו תורתך ה"נ כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך בעא מיניה אביי מרבה [ד)]מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה תיבעי למאן דאמר תורה מגילה מגילה ניתנה תיבעי למאן דאמר תורה חתומה ניתנה תיבעי למ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה כיון דמגילה מגילה ניתנה כותבין או דילמא כיון דאידבק אידבק תיבעי למ"ד תורה חתומה ניתנה כיון דחתומה ניתנה אין כותבין או דילמא כיון דלא אפשר כתבינן ° א"ל [ג]אין כותבין ומה טעם [ה)]לפי שאין כותבין איתיביה [ו)]אף היא עשתה טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה [ז)]א"ר שמעון בן לקיש משום ר' ינאי באל"ף בי"ת איתיביה כשהוא כותב רואה וכותב מה שכתוב בטבלא אימא כמה שכתוב בטבלא איתיביה כשהוא כותב רואה בטבלא וכותב מה שכתוב בטבלא מה הוא כתוב בטבלא [2]אם שכב אם לא שכב[ח)] הכא במאי עסקינן [ד]בסירוגין כתנאי [ט)]אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים מותר ר' יהודה אומר בבראשית עד דור המבול בתורת כהנים עד ויהי ביום השמיני א"ר יוחנן משום רבי בנאה תורה מגילה מגילה ניתנה שנא' [3]אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי ר"ש בן לקיש אומר תורה חתומה ניתנה שנאמר [4]לקוח את ספר התורה [י)]הזאת ואידך נמי הכתיב לקוח ההוא לבתר דאידבק ואידך נמי הכתיב במגילת ספר כתוב עלי ההוא דכל התורה כולה איקרי מגילה דכתיב [5]ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה [יא)]אי נמי לכדרבי לוי דאמר רבי לוי שמנה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן אלו הן פרשת כהנים ופרשת לוים ופרשת טמאים ופרשת שילוח טמאים ופרשת אחרי מות

ופרשת

מי קוראין. [יב)]כלומר תיקנו שום סדר לישראל בשבתות משום דרכי שלום: **הראויין לימנות כו'.** דאמרינן במסכת שבת [באלו קשרים (דף קיד.)] איזהו תלמיד חכם שראוי למנותו פרנס על הצבור כל ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה: **בחומשין.** שיש שכותבין להן חמשה חומשין כל חומש אחד שלם לעצמו וכל ספריהם היו [יג)]במגילה כס"ת שלנו: **מחסר במילתיה.** שקורין לו ס"ת וחסר הוא: **דלא ניתן ליכתב.** פחות מספר אחד שלם לעצמו: **והא לא ניתן ליכתב.** שום דבר [יד)]גמרא והלכה ואגדה כדאמרינן לקמן[טו)] אלה אתה כותב כו': **כיון דלא אפשר.** מליכתב שנתמעט הלב והתורה משתכחת: **עת לעשות לה'.** אם בא עת לעשות תקנה לשם שמים הפרו דברי תורה לשעה הצריכה: **ה"נ כיון דלא אפשר.** שאין לכל צבור וצבור יכולת לכתוב נביאים שלם: **מגילה.** פרשה לבדה של תורה או שתים: **למ"ד.** לקמן בשמעתין: **מגילה מגילה ניתנה.** כשנאמרה פרשה למשה היה כותבה ולבסוף מ' שנה כשנגמרו כל הפרשיות חיברן בגידין ותפרן: **חתומה ניתנה.** לא נכתבה עד סוף מ' לאחר שנאמרו כל הפרשיות כולן והנאמרות לו בשנה ראשונה ושניה היו סדורות לו על פה עד שכתבן: **לפי שאין כותבין.** ואפי' למ"ד מגילה ניתנה כיון דאידבק אידבק: **אף היא.** הילני המלכה במסכת יומא (ד' לז.): **פרשת סוטה.** לכתוב משם פרשיות לסוטות הבאות: **באל"ף בי"ת.** כלומר ראשי התיבות: **כשהוא כותב.** כהן הכותב פרשת סוטה: **כמה שכתוב.** לפי הסימנים היה מבין וכותב: **אם שכב.** כלומר ואת כי שטית וגו': **בסירוגין.** תחילת המקרא היה כתוב תיבה שלימה ולבסוף ראשי תיבות: **עד ויהי ביום השמיני.** שהוא גמר לווי הקרבנות: **אז אמרתי.** כך אמר דוד אז אמרתי כשערערו עלי שאול ודואג לפוסלני מלבא בקהל והועד בבית המדרש עמוני ולא עמונית כדאמרינן ביבמות (דף עז.): **הנה באתי.** עכשיו באתי לכלל: **כתוב עלי.** מאז ניתנה התורה הוזכרתי בה ואת שתי בנותיך הנמצאות (בראשית יט) בזכות דוד שעתיד לצאת מרות המואביה ונעמה העמונית אמו של רחבעם כתיב הכא הנמצאות וכתיב התם (תהלים פט) מצאתי דוד עבדי. אלמא מגילה איקרי משום דמתחילה נכתבה מגילת בראשית והדר מגילת נח והדר מגילת אברהם והיינו דקאמר במגילת אברהם כתוב עלי: **חתומה.** גמורה ומסויימת ושלימה: **א"נ לכדרבי לוי.** איקראי מגילה אותן ח' פרשיות שהוצרכו ליום נאמרו ונכתבו ונמסרו בו ביום ונכתבה כל אחת במגילה לבדה לפי שמובדלות ורחוקות זו מזו הלכך קרי לשאר נמי מגילה משום דכשחזר והשלימה הוצרך לכתוב מבראשית עד פרשת כהנים לבד ודילג פרשת כהנים הכתובה כבר וכתב מפרשת כהנים עד פרשת שילוח טמאים וכן כולם: **פרשת כהנים.** אמור אל הכהנים[טז)] שהלכות כהנים כתובות בה לא יטמא לא יקח מום בו לא יגש ומפני שבו ביום הוזקק לעבודה הוצרכה קדושתן להודיעם: **פרשת לוים.** קח (נא) את הלוים דבהעלותך[יז)] שבה הלכות לוים. וי"א ואל הלוים תדבר[יח)] ואינו כן כי מה ענינם אצל הקמת המשכן מעשר ראשון לא נהג עד סוף חמשים וארבע שנה[יט)] ועוד פרשת מעשר מיקריא: **פרשת לוים.** הוצרכה לבו ביום שנזקקו לשיר: **פרשת טמאים.** ויהי אנשים וגו'[כ)] משום הלכות הפסח והמשכן הוקם באחד בניסן והוזהרה להם פרשת שילוח טמאים וישלחו מן המחנה[כא)] שבו ביום הוקבעו שלש מחנות מחנה שכינה ומחנה לויה ומחנה ישראל והוזקקו להשתלח ומתוך כך הוזקקו טמאים לישאל הואיל וצריכין שילוח ולא יוכלו ליכנס למשכן היאך יעשו פסחיהם ולרבי לוי יכולים היו ליטהר עד ט"ו ולא נזקקו לפסח שני אלא א"כ לא יטהרו: **ופרשת שילוח טמאים.** וישלחו מן המחנה[כב)] שבאותו היום הוקבעו המחנות וכשנגללים הפרוכת בכל סילוק מסעות הותרו זבין ומצורעים ליכנס לשם[כג)]: **ופרשת אחרי מות.** אע"פ שהיא של יום הכפורים בו ביום נאמרה כדכתיב אחרי מות[כד)] ומפני שמתו בני אהרן בשביל ביאה שלא לצורך נאמרה אותה אזהרה לאהרן אל יבא בכל עת:

ופרשת

אם שכב אם לא שכב. אם שכב לא כתיב כלל אלא אם לא שכב[א] כתיב אלא דבתר הכי כתיב ואת כי שטית[ב]: **תורה חתומה ניתנה.** [ג]תימה דכתיב (שמות כד) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ופרש"י בפי' חומש דהיינו מבראשית ועד כאן[ד] ונראה לפרש דלא קאמר חתומה ניתנה שלא נכתבה עד לבסוף אלא שעל הסדר נכתבה[ה] דיש פרשיות שנאמרו תחילה לפני אותם הכתובים לפניהם ולא נכתבה עד שנאמר לו אותה שכתובה לפניה וכותב זאת אחריה[ו] ועל זה מייתי מדרבי לוי שאותם לא נאמרו על הסדר והיה יכול להוכיח זה מכמה מקראות דאין מוקדם ומאוחר בתורה אלא הואיל ומשכח דרבי לוי מייתי לה ור"ת גרים א"ר לוי מילתא באפי נפשה[ז]: **פרשת טמאים.** פי' בקונטרס ויהי אנשים וקשה לפירושו דאמר בפ"ק דפסחים (דף ו.) שואלים בהלכות פסח קודם הפסח ל' יום שהרי נביא עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני[ח] ולפ"ז איכא חדש ואלי כיון שנאמר בראש חדש ניסן[ט] ועוד דלא יתכן לרבי יוסי הגלילי דאמר [כה)]נושאי ארונו של יוסף היו ולרבי יצחק דאמר למת מצוה נטמאו ואל שביעי שלהם בערב פסח ונראה דפרשת טמאים היינו פרשת וינזרו (ויקרא כב) דכתיב ביה טומאת שרץ ונבילה[י] וכל הצריך לטומאת מקדש וקדשיו[יא] [כו)]: **ופרשת אחרי מות.** בבראשית רבה[כז)] איכא פלוגתא גבי אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם (בראשית טו) דאיכא למ"ד אחר סמוך ואחרי מופלג ואיכא למ"ד איפכא וקשה מאחרי מות דבו ביום היה ושמא נאמר אחר כל הפרשיות לכך חשיב מופלג:

אתמוהי

מסורת הש"ס

א) [צ"ל ר' יונתן], ב) [תמורה יד:], ג) יומא סט. תמורה יד:, ד) יומא לז:, ה) [פי' בעא מיניה טעם ולא נתן לו אלא אמר לו כי אין כותבין כלומר קבלה הוא לבני אדם לכתוב הכי. ערוך ערך לפי], ו) יומא לז., ז) [שם: כל הסוגיא], ח) אם שטית אם לא שטית נ"א מ"ד, ט) [מס' סופרים פ"ה ה"ט], י) [בכת"י הזה וכצ"ל (רש"ש)], יא) [לפי' התוס' צ"ג א"נ . מהר"ם], יב) צ"ל כלום, יג) צ"ל בגלילה, יד) בדפו"ר תלמוד, טו) [ע"ב], טז) [ויקרא כא], יז) [במדבר ח], יח) [במדבר יח], יט) [קדושין מ:], כ) [במדבר ט], כא) [במדבר ה], כב) [שם], כג) [כדאיתא תענית כא: מנחות לה.], כד) [ויקרא טז], כה) [סוכה כה. ושם], כו) [וע"ע תוס' פסחים ו: ד"ה שנאמר], כז) [פרשה מ"ד],

תורה אור השלם

1. עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ: תהלים קיט קכו
2. וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל הָאִשָּׁה אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה: וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ: במדבר ה יט-כ
3. אָז אָמַרְתִּי הִנֵּה בָאתִי בִּמְגִלַּת סֵפֶר כָּתוּב עָלָי: תהלים מ ח
4. לָקֹחַ אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשַׂמְתֶּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד: דברים לא כו
5. וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר אֲנִי רֹאֶה מְגִלָּה עָפָה אָרְכָּהּ עֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרָחְבָּהּ עֶשֶׂר בָּאַמָּה: זכריה ה ב

גליון הש"ס

גמ' ס"ת שחסר יריעה אחת. ע' מגילה דף ט ע"א תד"ה בשלמא תורה: שם משום כבוד צבור. ע' מגילה ד' כד יומא דף ע ע"א סוטה דף לט ע"ב: שם א"ל אין כותבין ומה טעם לפי שאין כותבין. כעין זה שבת דף כ"א ע"א וש"נ:

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבה כצ"ל ואות ו' נמחק:

מוסף רש"י

מעייני בספרא דאגדתא. שלא ישתכחו (תמורה יד:). **עת לעשות לה' הפרו תורתך.** כשעושין הדבר לשם קדושת השם ראוי להפר תורתך (שם). **באל"ף בי"ת.** אותיות של ראשי התיבות (יומא לז:). **כשהוא כותב.** כהן הכותב את המגילה להשקותה (שם). **אימא כמה שכתוב בטבלא.** לפי סימני האותיות (שם). **בסירוגין.** אם לא שכב, אחריו ראשי תיבות עד סוף המקרא, ואת כי שטית ואחריו ראשי תיבות עד סוף המקרא, יתן ה' אותך ואחריו ראשי תיבות עד סוף המקרא ובאו המים ואחריו ראשי תיבות (שם לח.).

עין משפט נר מצוה

קט **א** מיי' פי"ב מהל' תפלה הל' יח סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' קלו:

קי **ב** מיי' שם הל' כג סמג שם טוש"ע או"ח סי' קמג סעי' ב וטוש"ע יו"ד סי' רפג סעי' א [וברב אלפס עוד בפ' הקורא את המגילה ד' ערב:]:

קיא **ג** מיי' פ"ז מהל' ס"ת הל' יד סמג עשין כד טוש"ע יו"ד סי' רפג סעי' ב:

קיב **ד** מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:

מוסף תוספות

א. ואם לא שטית. תוס' הרא"ש. ב. ויתן איש בך את 'שכבתו'. תוס' הרא"ש. ג. פרש"י לא נכתבה כלל עד לאחר מ' שנה. תוס' הרא"ש. ד. וזה היה לפני מתן התורה. רשב"א (בשם הראב"ד). ה. [כ]סדר ס"ת שנחתם לבסוף. שיט"ק. ו. נמצא כי לא ניתנה תורה מגלות מגלות אלא ראשונה ראשונה שנכתבה נסמכה לשלפניה, והיינו דכתיב לקוח את ספר התורה הזה. שיט"ק. ז. ולמ"ד מגילה ניתנה היה כותב מיד כל הפרשה שנאמרה לו, ולאחר מ' שנה סדרן על הסדר. תוס' הרא"ש. ח. [הרי] דזו הפרשה נאמרה בער"פ. תוס' פסחים ו: ד"ה שנאמר. ט. [ש]המשכן הוקם באחד בניסן. תוס' סוכה כה: ד"ה שחל. י. וזב וזבה ונדה. תוס' סוכה כה: ד"ה שחל. יא. טומאת תרומה וקדשים. תוס' פסחים ו: ד"ה שנאמר. שגם היא הוצרכה ליום לסדר אכילת קדשים בטהרה. שיט"ק.

פסקי רי"ד

מי קורא לא הוה בידיה אתא ושייליה לר' יצחק נפחא א"ל אחריהן קורין ת"ח הממונים פרנסים על הצבור ואחריהן ת"ח הראויין לימנות פרנסים על הצבור כדאמרי' בפרק (כל כתבי) [ואלו קשרין, שבת קיד.] הקדש איזהו ת"ח שראוי למנותו פרנס על הצבור כל ששואלין אותו הלכה ואומרה (ואחריהן ת"ח שאבותיהן ממונים פרנסין על הצבור) ואחריהן ראשי כנסיות וכל אדם: שלחו ליה בני גלילא לר' חלבו מהו לקרות בחומשין בבה"כ פי' כל ספר וספר כתוב לעצמו כעין ס"ת ואסיקנא רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו אין קורין בחומשין בבה"כ מפני כבוד הצבור: רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו האי ספר אפטרתא אסור למקרא ביה בשבת' מ"ט לא ניתן ליכתב שאין כותבים אלא כל הנביאים ביחד ולא מגילה מגילה כמו שכתובים בספר ההפטרות. מר בר רב אשי אמר אפילו לטלטולה נמי אסור דהא לא חזי למיקרי ביה ולא היא שרי למיקרי ביה ושרי לטלטולי דר' יוחנן ור"ל מעייני בספרא דאגדתא בשבתא והא לא ניתן ליכתב דדברים שבע"פ אי אתה רשאי לכותבן בספר אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך שהתורה משתכחת ואם לא יכתבו תורה שבע"פ תשתכח לגמרי הילכך מותר להפר ד"ת מפני תיקון שמים הכא נמי כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך שאין כל צבור וצבור יכולין ליכתוב כל הנביאים הילכך מותר ללקט כל ההפטרות ולכתבן בספר א': בעא מיניה אביי מרבה מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה א"ל אין כותבין ומיתוקמא כתנאי וי"ל דגם זה עת לעשות לה' וכותבין: דרש רב יהודה בר נחמני מתורגמניה דר"ל כתוב א' אומר כי על פי הדברים האלה וכתוב א' אומר כתב לך הדברים האלה הא כיצד אמר הקב"ה למשה דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה על פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב דבי ר' ישמעאל תנא כתוב לך את הדברים האלה אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות פי' אבל משום עת לעשות לה' התירו חכמים לכתוב ובזה סמך ר' שכתב המשנה ואחריו כתבו הברייתות ורבינא ורב אשי כתבו התלמוד וכן כל חכמי הדורות כותבין פירושיהן: